

Κορυφώνονται αύριο οι εκδηλώσεις για το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη

ΡΕΠΟΡΤΑΖ /Παρασκευή 1 Σεπτεμβρίου 2017, 10:33:29 / Τελευταία Ενημέρωση: 10:34 / Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

Ήταν 2 Σεπτεμβρίου του 1944. Ημέρα εφιαλτική για τον Χορτιάτη, αδύνατον να ξεχαστεί. Αφενός, επειδή ακόμη υπάρχουν επιζώντες, δύο ηλικιωμένες πλέον γυναίκες, η Ελένη Νανακούδη και η Βασιλική Γκουραμάνη, οι οποίες έζησαν στο πετσί τους τα τραγικά γεγονότα. Αφετέρου, γιατί υπάρχουν συγγενείς, απόγονοι, θύματα και αυτοί της μνήμης της απόλυτης αγριότητας που βίωσε το χωριό τους. Τρίτον, επειδή η ιστορία γράφτηκε και οι μαρτυρίες, το χρονικό της βίας με κάθε ζοφερή λεπτομέρεια, είναι ήδη γνωστά.

Δεν ήταν βέβαια το πρώτο αιματηρό επεισόδιο από την πλευρά των δυνάμεων Κατοχής σε βάρος αμάχων. Ούτε η πρώτη εκδήλωση συγερής αντεκδίκησης, στη λογική των «αντιποίνων» που εφαρμόζαν οι ναζί, την απάνθρωπη πρακτική της «συλλογικής ευθύνης». Δεν ήταν καν το πρώτο μαρτυρικό χωριό, ούτε το πρώτο από τα ολοκαυτώματα που στοίχειωσαν την ελληνική επαρχία - το πρώτο ήταν στην Κάνδανο της Κρήτης, το δεύτερο στα Κερδύλλια Σερρών, από το 1941 ακόμη, και ακολούθησαν πολλά ακόμη σε χωριά και σε αστικά κέντρα - με εκτελέσεις, καταστροφές, λεηλασίες, διωγμούς σε βάρος αθώων. Από τις 15 Μαρτίου του 1943 έως και τα τέλη Αυγούστου, μέσα σε πεντέμισι μήνες, είχε ήδη ολοκληρωθεί η μεταφορά με δεκαεθνιά σιδηροδρομικές «αποστολές του θανάτου» και εξοντωθεί στο Άουσβιτς - Μπιργκενάου, το σύνολο σχεδόν των μελών της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, 48.000 άνθρωποι.

Αλλά αυτή η σφαγή, η σφαγή στον Χορτιάτη, μεθοδεύτηκε και εκτελέστηκε με εντυπωσιακή αγριότητα, μάλιστα, δύο μόλις μήνες πριν από την οριστική αποχώρηση των ναζιστικών δυνάμεων από τη χώρα και την απελευθέρωση από τη γερμανική κατοχή. Ούτως ή άλλως ήταν πέρασμα, από εκεί θα

περνούσαν φεύγοντας, εγκαταλείποντας τη Θεσσαλονίκη. Αφορμή, μόνο, στάθηκε το αιματηρό επεισόδιο που σημειώθηκε εκείνο το πρωινό, όταν ένοπλοι αντιστασιακοί έβαλαν κατά γερμανικού στρατιωτικού οχήματος, που ανηφόριζε προς το χωριό, με θύμα έναν Γερμανό στρατιώτη. Λίγες ώρες αργότερα, η κοινότητα του Χορτιάτη κυκλώθηκε από Γερμανούς ναζί και εγχώριους δοσίλογους και μέσα σε ένα κλίμα απόλυτου τρόμου παραδόθηκε στη σφαγή. Οι εναπομείναντες κάτοικοι οδηγήθηκαν στον φούρνο του Γκουραμάνη και στην οικία Νταμπούδη, όπου κλειδαμπαρώθηκαν από τους θύτες τους, γαζώθηκαν από τις σφαίρες, ή κάηκαν ζωντανοί. Αυτή τη μνήμη, η οποία «αποτελεί και φέτος σπονδή στην ειρήνη» τιμά ο δήμος Πυλαίας - Χορτιάτη, με τριήμερες εκδηλώσεις.

Οι εκδηλώσεις μνήμης

Οι τριήμερες εκδηλώσεις μνήμης για τα 73 χρόνια από τη σφαγή του Χορτιάτη στη μνήμη των τραγικών γεγονότων της 2ης Σεπτεμβρίου 1944 και των 149 θυμάτων της ναζιστικής θηριωδίας ξεκίνησαν χθες και κορυφώνονται αύριο, με το αρχιερατικό μνημόσυνο, την απόδοση τιμών και η κατάθεση στεφάνων στον τόπο της θυσίας.

«Να διδάξουμε στα παιδιά μας να αντλούν δύναμη, κουράγιο και ελπίδα από τους ήρωές μας» λέει στο μήνυμά του, ο δήμαρχος Πυλαίας -Χορτιάτη, Ιγνάτιος Καϊτεζίδης.

Οι σημαίες κυματίζουν μεσίστιες από την ανατολή έως τη δύση του ήλιου την ημέρα της «μαύρης επετείου» σε όλα τα δημόσια και δημοτικά κτίρια, σε όλες τις οικίες και τα καταστήματα. Η έναρξη των εκδηλώσεων έγινε το απόγευμα, με την «14η Ποδηλατοδρομία Ειρήνης» με σημείο εκκίνησης την διασταύρωση Χορτιάτη - Αγίου Βασιλείου και τερματισμό την είσοδο του μαρτυρικού Χορτιάτη. Ακολούθησε συναυλία παραδοσιακής μουσικής στο Πέτρινο Γυμνάσιο του χωριού. Απόψε στις 19.00 θα τελεστεί επιμνημόσυνη δέηση στον τόπο του μαρτυρίου «Φούρνο Γκουραμάνη», από όπου περίπου μία ώρα αργότερα στις 20.15 θα ξεκινήσει η «3η Λαμπαδηφορία Ειρήνης». Με την ολοκλήρωση της λαμπαδηφορίας στον προαύλιο του Πέτρινου Γυμνασίου Χορτιάτη, στις 21.00 θα ακολουθήσει συναυλία με τον Θανάση Πολυκανδριώτη «Ύμνος στη ζωή» από το ομώνυμο τραγούδι του συνθέτη, σε ποίηση Ναζίμ Χικμέτ και με ερμηνευτές τον Ανδρέα Καρακότα και την Ντίνα Παπαϊωάννου. Την επιμέλεια και παρουσίαση της εκδήλωσης θα έχει ο Κώστας Μπλιάτσας.

Οι εκδηλώσεις κορυφώνονται αύριο Σάββατο 2 Σεπτεμβρίου στις 7.30 το πρωί με την αρχιερατική Θεία Λειτουργία και το επιμνημόσυνο αρχιερατικό τρισάγιο στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Χορτιάτη, χοροστατούντος του μητροπολίτη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, κ. Βαρνάβα. Στη συνέχεια θα σχηματισθεί πομπή με κατεύθυνση το Μνημείο Θυμάτων του Ολοκαυτώματος όπου θα πραγματοποιηθεί επιμνημόσυνο αρχιερατικό τρισάγιο και η κεντρική ομιλία με θέμα το χρονικό της ημέρας. Θα ακολουθήσουν προσκλητήριο νεκρών, καταθέσεις στεφάνων και τήρηση ενός λεπτού σιγής στη μνήμη των 149 θυμάτων του ολοκαυτώματος.

Σε μήνυμά του, ο δήμαρχος Πυλαίας-Χορτιάτη Ιγνάτιος Καϊτεζίδης τονίζει: «Φέτος όπως και κάθε χρόνο δίνουμε και πάλι το "παρών" μας εδώ στον Χορτιάτη με πλήρη συναίσθηση και σεβασμό στην ιστορία και στην εθνική μας συνείδηση. Η τραγωδία του Ολοκαυτώματος δε θα σβήσει ποτέ από τη μνήμη μας και την καρδιά μας. Τιμώντας τους νεκρούς μας, τους δικούς μας ήρωες, έχουμε παράλληλα ένα ιερό καθήκον. Να διατηρήσουμε την ιστορική μας μνήμη, να διδάξουμε αυτά τα γεγονότα στα παιδιά μας. Να τα μάθουμε να αντλούν δύναμη και κουράγιο από τους ήρωές μας και να οπλιστούν με αγωνιστικότητα, πείσμα και πίστη στα ιδανικά μας» υπενθυμίζοντας ότι στο πλαίσιο αυτό ο δήμος

Πυλαίας - Χορτιάτη εξέδωσε και θα επανατυπώσει, όταν εξαντληθεί, επετειακό λεύκωμα που απεικονίζει τη ζωντανή ιστορία του τόπου.

Πώς μπόρεσαν, Θεέ μου?

«...Πώς μπόρεσαν Θεέ μου, τόσο σκληρά, να βιάσουν φτωχές καρδιές ? κανένας δεν απόμεινε, ούτε ζώης σημάδι / εκείνο το καταραμένο, Σάββατο βράδυ?».

Οι σίχοι από μελοποιημένα ποιήματα της επιζήσασας της σφαγής του Χορτιάτη, της Ευαγγελίας Κυρίμη - Πισσούλη, είναι πέρα για πέρα εύγλωπτοι. Η ίδια παρουσίασε την ποιητική συλλογή της, με τίτλο: «Δακρύων ποταμός» / Ολοκαύτωμα - Νύχτα Αστροφεγγιάς», σε εκδήλωση των ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ στο Βιομηχανικό Επιμελητήριο, στις 15 Νοεμβρίου 2016. Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ στις 16 Νοεμβρίου 2016 και σε αυτό η ίδια αναφέρεται στα γεγονότα όπως τα έζησε και σε ιστορίες συγγενών και συγχωριανών της.

Η απόφαση της μητέρας της Ευαγγελίας να εγκαταλείψει το χωριό που φλεγόταν στις 2 Σεπτεμβρίου 1944 από τις ναζιστικές δυνάμεις κατοχής και τους δοσίλογους, συνεργάτες τους, της έσωσε τη ζωή. Η ίδια ήταν μόλις έξι χρονών και η αδελφή της τεσσάρων?

Ο πατέρας της Ευαγγελίας ήταν αγρονόμος. Ο δικός του πατέρας και ο αδελφός του ήταν ήδη στο βουνό, στην αντίσταση. Είχε πει ο πατέρας της στη μητέρα της να είναι έτοιμη, σε εγρήγορση, η ατμόσφαιρα στο χωριό ήταν βαριά. «Να είσαι έτοιμη, να πάρεις τα παιδιά και να φύγετε στο βουνό». Ήξερε ότι εκεί, εάν κάτι συνέβαινε, η οικογένειά του, η γυναίκα του και τα κοριτσάκια του, θα έβρισκαν τους δικούς του. Όλο το χωριό ήταν ανήσυχο εκείνες τις μέρες, τέλος του καλοκαιριού του 1944 και παντού συζητούσαν ότι κάτι επρόκειτο να συμβεί. «Κάτι θα γίνει στον Χορτιάτη?» έλεγαν χαμηλόφωνα στα καφενεία και στους δρόμους. Σα να το περίμεναν. Η εποχή της αποχώρησης των ναζιστικών στρατευμάτων πλησίαζε κι ο Χορτιάτης, χωριό ορεινό, ήταν αναμφίβολα πέρασμα. Εκείνο το πρωινό μάλιστα είχε ήδη χτυπηθεί σε ενέδρα αντιστασιακών ένα γερμανικό στρατιωτικό όχημα με θύμα έναν Γερμανό στρατιώτη, χημικό. Το όχημα ίσως θεωρήθηκε προπομπός. Κάποιοι έτρεξαν να ενημερώσουν το χωριό και τους ανθρώπους του να το εγκαταλείψουν. Πολλοί το έκαναν και ανέβηκαν στο βουνό. Η ποιήτρια θυμήθηκε, πώς βίωσε τα δραματικά γεγονότα, τα οποία μετέφερε και στον ποιητικό της λόγο.

Ο πατέρας της είχε πάρει στην ίδια και στην μικρή αδελφή της από ένα ζευγάρι τσόκαρα, την προηγούμενη μέρα. Χαίρναν τα κοριτσάκια, τα φορούσαν και έπαιζαν. Δεν φαντάζονταν ότι αυτά θα γινόταν ένα δεύτερο μαρτύριο στα πόδια τους, σε κάθε τους βήμα, πασχίζοντας να γλυτώσουν από τον όλεθρο, που βρήκε το χωριό τους. Οι συνεργάτες των ναζί τους καλούσαν να βγουν από τα σπίτια και να μη φοβηθούν: «Έλληνες είμαστε, μη φοβάστε, δε θα σας πειράξουμε?» και μόλις έβγαιναν στο κατώφλι τους εκτελούσαν επιτόπου. «Τους μισούς τους πήγαν στον φούρνο του Γκουραμάνη και τους έκαψαν και τους άλλους μισούς στο σπίτι του Νταμπούδη?» είπε η κ. Πισσούλη. Η μητέρα της τις πήρε βιαστικά, την ίδια και την αδελφή της, ενώ φορούσαν τα τσοκαράκια που τους χάρισε ο πατέρας της, μόλις άρχισαν οι πυροβολισμοί, για να τις ανεβάσει στο βουνό και να τις σώσει από το βέβαιο θάνατο?

«Ο Χορτιάτης κάπνιζε και εμείς ήμασταν μακριά μέσα στο βουνό, πήγαμε και βρήκαμε τον πατέρα μου και τον αδελφό μου. Μας βοήθησαν πολύ και άλλοι, γιατί εμείς δε μπορούσαμε να περπατήσουμε άλλο, τα τσοκαράκια που μας είχε πάρει ο πατέρας μας, μέσα στα χώματα, στα χαλίκια, μας πλήγωναν τα πόδια?» είπε η κ. Πισσούλη.

Η Ευαγγελία ανέφερε σε εκείνη την εκδήλωση στο ΒΕΘ και άλλες προσωπικές ιστορίες που τη σημάδεψαν και ένοιωσε την ανάγκη να τις μεταφέρει στο χαρτί και να τους δώσει μορφή μέσα από τα ποιήματά της.

Η γιαγιά της, τους είχε ακολουθήσει, αλλά είχε μείνει αρκετά πίσω, παρότι δε φαινόταν από τον δρόμο, που περνούσε πάνω από το χωριό. Πήρε μαζί της λίγο ψωμί και το πλεκτό της. Αυτό θα της στοίχιζε τη ζωή. Στην προσπάθειά της να κρυφτεί καλύτερα πίσω από ένα πουρνάρι, της έφυγε το κουβάρι με το μαλλί από τη μασχάλη της και κύλησε μέχρι το δρόμο, απ' όπου περνούσαν τα αυτοκίνητα των γερμανών και των συνεργατών τους.

«Έτσι, φεύγοντας το κουβάρι, βρήκαν το κρυψώνα της γιαγιάς και δύο άλλες γυναίκες, μάνα και κόρη. Και πιο δίπλα ήταν μια που θήλαζε το μωρό της. Και τις τέσσερεις τις σκοτώσανε εκεί επιτόπου» είπε η κ. Πισούλη.

Τα ξαδέρφια της, σώθηκαν τα τρία, από τα τέσσερα, όταν οι κατοχικές δυνάμεις τους έκλεισαν στο φούρνο για να τους κάψουν μαζί με τη μητέρα τους. Όταν έφυγε ο Γερμανός, ο οποίος σφάλισε το πορτάκι από το ζυμωτήριο, η μητέρα τους βρήκε τη δύναμη να το ανοίξει και ένα, ένα, έσπρωξε τα τρία παιδάκια της έξω.

«Πάει η θεία μου και το ανοίγει και σπρώχνει έξω τα τρία παιδιά, τα οποία βέβαια γλύτωσαν, αλλά όλα αυτά τα χρόνια ήταν στις ψυχιατρικές κλινικές, ποτέ δεν έγιναν καλά».

Η κ. Πισούλη έχει αφιερώσει στα ξαδέλφια της ένα ποίημα της: «Ειρήνη το όνομα μου/είμαι και εγώ εδώ βγήκα απ το φούρνο τον καυτό/μάνα φωνάζω ?κράτα τον πόνο σου και σφίξε την καρδιά σου».

Η ποιήτρια, επιζήσασα της σφαγής, έχει βραβευτεί από την Ένωση Λογοτεχνών Β. Ελλάδος.

Φ. Γρηγοριάδης

Λεπτομέρειες στη συνδρομητική σελίδα του ΑΠΕ-ΜΠΕ.

© ΑΠΕ-ΜΠΕ ΑΕ. Τα πνευματικά δικαιώματα ανήκουν στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ΑΕ.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή από επισκέπτες της ιστοσελίδας.